

Г. О. Санченко,
здобувач вищої освіти третього рівня (доктор філософії),
Міжрегіональна академія управління персоналом
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-5075-860X>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.11.120

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

G. Sanchenko,
Third-level higher education graduate (Doctor of Philosophy),
Interregional Academy of Personnel Management

WAYS TO INCREASE MANAGEMENT EFFICIENCY AND ENSURING STABILITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Стаття присвячена вирішенню актуальних завдань з розробки та удосконалення засад та інструментарію забезпечення стабільності аграрних підприємств. На основі проведеного дослідження виділено основні шляхи сталого розвитку аграрного підприємства: впровадження нових технологій та обладнання, оптимальне використання матеріальних та нематеріальних ресурсів, менеджмент виробничого процесу, оптимальне використання професійних кадрів, збереження екології. Доведено, що для досягнення необхідного рівня стабільності аграрного підприємства необхідно надати їм певного рівня інноваційності. Виділено основні інноваційні напрямки, за якими здійснюються наукові доробки в галузі вдосконалення технологічних процесів в агропромисловому комплексі: виведення та застосування в процесі виробництва високопродуктивного вихідного матеріалу; удосконалення логістики, інфраструктури зберігання та транспортування, передпродажна підготовка та маркетинг; інженерно-технічні технології, що підвищують енергоефективність агровиробництва; глибока переробка сільськогосподарської сировини, безвідходне виробництво та екологічно чисті технології; очищення ґрунтів та водойм за допомогою застосування біотехнологічних процесів; організація агропромислових кластерів; фінансовий супровід інноваційних напрямків; підготовка професійних кадрів. Встановлено, що одним із важливих інструментів забезпечення стабільного розвитку аграрних підприємств основними пріоритетами залишається реалізація внутрішніх чинників забезпечення ефективності виробництва, а саме: розробка оптимальної програми виробництва основних видів продукції відповідно до вимог ринку і потреб споживачів з урахуванням внутрішніх можливостей використання наявного ресурсного потенціалу; розробка власної стратегії розвитку з урахуванням досвіду конкретного аграрного підприємства та особливостей його діяльності, реалізація якої забезпечить формування стійкої конкурентної позиції на ринку. Запропоновано концепцію стабільного функціонування та сталого розвитку аграрного підприємства, яка орієнтована на стабільність аграрного підприємства за рахунок раціоналізації ресурсних можливостей та зниження впливу наслідків негативних обставин, що виникають, створення реальних передумов для постійного та системного попередження, нейтралізації та послаблення дії факторів, що породжують нестабільність стану підприємства.

The article is devoted to solving urgent problems of development and improvement of principles and tools for ensuring stability of agricultural enterprises. Based on the conducted research, the main ways of sustainable development of an agricultural enterprise are identified: introduction of new technologies and equipment, optimal use of material and non-material resources, management of the production process, optimal use of professional personnel, preservation of ecology. It is proved that in order to achieve the required level of stability of an agricultural enterprise, it is necessary to provide them with a certain level of innovation. The main innovative directions in which scientific achievements are carried out in the field of improvement of technological processes in the agro-industrial complex are identified: development and application in the production process of highly productive starting material; improvement of logistics, storage and transportation infrastructure, pre-sales preparation and marketing; engineering and technical technologies that increase the energy efficiency of agricultural production; deep processing of agricultural raw materials, waste-free production and environmentally friendly technologies; purification of soils and water bodies through the use of biotechnological processes; organization of agro-industrial clusters; financial support of innovative areas; training of professional personnel. It has been established that one of the important tools for ensuring the stable development of agricultural enterprises is the implementation of internal factors ensuring production efficiency, namely: development of an optimal program for the production of the main types of products in accordance with market requirements and consumer needs, taking into account internal opportunities for using the available resource potential; development of one's own development strategy, taking into account the experience of a particular agricultural enterprise and the characteristics of its activities, the implementation of which will ensure the formation of a stable competitive position in the market. A concept of stable functioning and sustainable development of an agricultural enterprise is proposed, which is focused on the stability of an agricultural enterprise by rationalizing resource capabilities and reducing the impact of the consequences of negative circumstances that arise, creating real prerequisites for constant and systematic prevention, neutralization and weakening of the effects of factors that generate instability in the state of the enterprise.

Ключові слова: аграрне підприємство; стабільність; інновації; інвестиції; енергозбереження; екологія.
Key words: agricultural enterprise; stability; innovation; investments; energy saving; ecology.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасне вітчизняне сільське господарство перебуває у складному положенні, що підсилюється триваючою військовою агресією з боку росії, а економічний стан всього агропромислового комплексу зумовлює пошуки дієвого вирішення проблем перманентного розвитку кожного окремого аграрного підприємства на основі забезпечення довгострокової стабільності. Дослідження методів формування найбільш сприятливих методів функціонування є стратегічним напрямом економічної політики на всіх рівнях управління і вимагає формування низки глобальних стратегічних заходів для підтримки поточної, середньострокової та довгострокової стабільності підприємств агробізнесу. Це унеможливує використання та впровадження стратегій стабільності, адже вони, по-перше, ефективні для короткочасних етапів функціонування сільгосптоваровиробників та рекомендовані для концентрації ресурсів та внутрішніх резервів з метою переходу на новий етап розвитку; по-друге, в подальшому сільськогосподарські товаровиробники при стійкому зростанні прибутку мають доповнювати бізнес-мети, застосовуючи еталонні

та базові стратегії розвитку бізнесу, такі як розширення комерційної сільськогосподарської організації шляхом додавання нових структур, диверсифікованого зростання; стратегії скорочення, стратегії повороту, конкретизуючи їх інструменти за критерієм "ресурси/можливості".

АНАЛІЗ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

Дослідженню питань забезпечення стабільності аграрних підприємств та удосконалення необхідного для цього інструментарію приділялась особлива увага в роботах українських науковців, зважаючи на місце аграрного сектору в економіці нашої держави. В рамках нашого дослідження відокремимо найбільш значимі. Так, питання ефективного розвитку та стабільності аграрного сектору України розкрито в працях таких науковців серед яких: В. Андрійчук, В. Амбросов, В. Борисов, П. Гайдуцький, О. Гудзинський, Т. Дудар, О. Єранкін, С. Кваша, І. Кіктьєв, П. Макаренко, М. Малік, Л. Малуґа, Л. Мельник, П. Саблук, В. Шведюк та інші. Дослідженню шляхів зміцнення фінансового стану аграрних підприємств приділено багато уваги у працях таких

відомих вітчизняних вчених як Серед них В. Бурковський, О. Бандурка, А. Поддєрьогін, М. Ковбасюк, О. Кондрат'єв, тощо. Практичні аспекти фінансування та обґрунтування альтернативних напрямів формування фінансових ресурсів широко досліджено в працях О. Бурлакова, О. Гудзь, П. Стецюка, І. Мушеника, О. Пристемського, Н. Прокопенко, О. Рубай, О. Тулай, О. Яцук та інших. При всій важливості проведених досліджень зважаючи на турбулентність зовнішнього середовища та триваючу військову агресію з боку росії дане питання і надалі залишається актуальним і потребує подальшого дослідження та опрацювання.

ФОРМУЛЮВАННЯ МЕТИ

Метою статті є вирішення актуальних завдань з роботи та удосконалення засад та інструментарію забезпечення стабільності аграрних підприємств.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБґРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У сучасних умовах загострення фінансової нестабільності внаслідок кризи та посилення зовнішньоекономічного негативного впливу важливим напрямом подальшого вдосконалення управління та забезпечення стабільності аграрного підприємства є поєднання принципів цільового, ресурсного та програмного планування, що є ключовим у системі комплексного планування та управління. Для забезпечення стабільності аграрних підприємств необхідні гнучкість та швидкість реакції на зміни кон'юнктури ринку, підвищення конкурентоспроможності виробництва та продукції, висока інвестиційна активність, ліквідність та фінансова стабільність. Тільки це дозволить створити динамічно рівноважну цілісну систему, яка б самостійно визначала свій напрямок розвитку [1]. Програмно-цільовий підхід та сучасна концепція стійкого розвитку дозволяють надати процесу управління та забезпечення стабільності аграрного підприємства комплексного характеру, що дозволяють вирішувати різноманітні проблеми у поєднанні стратегічних інтересів, забезпечувати стабільний стійкий розвиток. Стійкий розвиток аграрних підприємств та їх стабільне функціонування виступають визначальною умовою ефективного розвитку сільських територій.

Дієвість зазначених шляхів підвищення ефективності управління та забезпечення стабільності аграрних підприємств добре простежується в принципах концепції сталого розвитку:

- системний підхід — згідно з концепцією, всі галузі, які вона охоплює (економіка, екологія та соціальна сфера) повинні розвиватися комплексно та збалансовано;
- довгострокова орієнтація: ефект неможливо отримати у короткій перспективі;
- ефективне використання наявних ресурсів;
- залучення і мотивація.

На основі проведеного дослідження серед основних шляхів сталого розвитку аграрного підприємства можна виділити такі:

- впровадження нових технологій та обладнання,

- оптимальне використання матеріальних та нематеріальних ресурсів,

- менеджмент виробничого процесу,
- оптимальне використання професійних кадрів,
- збереження екології — аграрне виробництво вимагає велику кількість землі, води, енергії, і приносить досить істотний внесок у парниковий ефект, чим завдає значної шкоди природі.

Для досягнення найбільшої дієвості цього та інших підходів, а також необхідного рівня стабільності аграрного підприємства необхідно надати їм певного рівня інноваційності. У сучасних економічних умовах відповідати вимогам конкуренції можуть лише ті господарські суб'єкти, які ведуть інноваційну діяльність та освоюють науково-технічні досягнення, що базуються на застосуванні нового покоління техніки та методах ефективного виробництва, що дозволяють раціонально використовувати ресурси та знижувати витрати сфери виробництва важливу роль на модернізацію сільськогосподарської промисловості. Покоління техніки та технологій. Існуючі наукові доробки в галузі вдосконалення технологічних процесів в агропромисловому комплексі в основному можна згрупувати за такими інноваційними напрямками:

- виведення та застосування в процесі виробництва високопродуктивного вихідного матеріалу;
- удосконалення логістики, інфраструктури зберігання та транспортування, передпродажна підготовка та маркетинг;
- інженерно-технічні технології, що підвищують енергоефективність агровиробництва, засновані на принципі енергозбереження;
- глибока переробка сільськогосподарської сировини, безвідходне виробництво та екологічно чисті технології;
- очищення ґрунтів та водойм за допомогою застосування біотехнологічних процесів;
- організація агропромислових кластерів;
- фінансовий супровід інноваційних напрямків;
- підготовка професійних кадрів для агропромислового комплексу, тощо.

Одним з таких напрямів можуть виступати біотехнології, під якими розглядаються технології, що застосовують біологічні системи, живі організми або їх похідні з метою виготовлення або трансформації продуктів і процесів розуміється. Роль біотехнологічних методів у виробничих процесах переробки відходів життєдіяльності постійно зростає. Вже зараз у країнах Європейського Союзу в аграрній та лісовій галузях господарства використовується або знешкоджується понад 60% відходів тваринного та рослинного походження.

Запровадження ефективних механізмів розвитку інноваційної діяльності підприємств усіх сфер агропромислового комплексу має здійснюватися з обов'язковим дотриманням певних вимог, серед яких основними є:

- беззаперечне дотримання у господарській діяльності вимог об'єктивних економічних законів;
- формування середовища для здійснення інноваційного розвитку підприємств;
- оптимізацію правового забезпечення здійснення інноваційної діяльності у державі [2].

Аналіз наукових поглядів і уявлень, що сформувався, дозволяє припустити, що основним гальмуючим фактором масштабного впровадження інноваційних нововведень в агропромисловому комплексі є хронічна неплатоспроможність підприємств аграрного сектора, а також відсутність необхідних коштів у організацій науки на просування своїх напрацювань. Особливо це відчувається, коли фінансовий стан аграрного підприємства нестабільний. За умов обмеженості матеріальних ресурсів дедалі більшого значення набуває забезпечення ресурсоощадного господарювання, отже, необхідність упровадження інновацій в діяльність аграрного підприємства посідає у цьому аспекті чільне місце [3].

В той же час, перехід на інноваційні засади діяльності можуть сприяти забезпеченню ефективності та стабільності аграрного підприємства. Модернізація виробничо-технічної бази аграрної сфери передбачає освоєння значних фінансових ресурсів, які, з одного боку, обмежені з погляду обсягу, з іншого — мають сприяти покращенню кількісних та якісних параметрів сталого розвитку галузі. Так, активізація інвестиційної діяльності дозволяє створити умови підвищення рівня технічної оснащеності, економічної ефективності сільськогосподарського виробництва на основі вдосконалення складу та структури основних засобів, та, зрештою, забезпечення виконання економічного імперативу сталого розвитку.

Досягнення цільових параметрів сталого розвитку сільського господарства нерозривно пов'язане з підвищенням стабільності, енергоефективності, що передбачає розробку та реалізацію організаційно-економічних та управлінських заходів, спрямованих на створення системи виробництва, яка забезпечує зростаючу віддачу у вигляді кінцевої продукції та найкраще використання біологічного потенціалу рослин та тварин. Одним із напрямів енергозбереження в галузі є розширення галузі використання нетрадиційних відновлюваних джерел, серед яких — сонячна та вітрова енергія, а також застосування біогазових технологій. Крім того, в сьогоденнішніх умовах все більшого поширення набувають управлінські технології підвищення енергоефективності, які перебувають у розробці, впровадженні та сертифікації систем енергетичного менеджменту.

Рациональне використання природних ресурсів, мінімальне зниження врожайності оброблюваних культур за несприятливих ґрунтово-кліматичних умов, а також ефективне використання природної енергії при вирощуванні сільськогосподарських культур досягається на основі розвитку та впровадження елементів органічного (екологічного) землеробства.

Ведення екологічного аграрного виробництва передбачає, з одного боку, якісну зміну структури використовуваних ресурсів, (заміна невідновлюваних ресурсів промислового характеру на місцеві відновлювані (органічні добрива, сівозміни, природні пасовища, біологічні засоби захисту рослин і т.п.)), з іншого — максимальну адаптацію органічних екосистем. Зміна клімату вже стала реальністю для багатьох фермерів та виробників продуктів харчування у всьому світі. Наслідки все більш нестабільних та екстремальних погодних умов завдають шкоди інфраструктурі, знищують улови, став-

лять під загрозу рибні запаси, руйнують природні ресурси та наражають на небезпеку види. Країни можуть адаптуватися до зміни клімату та пом'якшити його наслідки шляхом розробки національних планів боротьби зі зміною клімату за допомогою програм та проектів, заснованих на дослідженнях, з упором на стійкі засоби для існування сільського населення.

Здатність сільськогосподарських секторів реагувати на зміну клімату має далекосяжні наслідки для засобів для існування більшості людей у багатьох країнах, що розвиваються, і для національної економіки. Слід зазначити, що основою ведення екологічного сільського господарства є скорочення до мінімуму антропогенного на якісний стан агроєкосистеми, створення максимуму передумов для раціонального використання її власного біопотенціалу і досягнення стійкості розвитку загалом. Основними цілями органічного землеробства виступають збереження та підвищення родючості ґрунту, захист довкілля, зниження матеріало- та енергоемності продукції, економія невідновлюваних ресурсів, покращення якості сільськогосподарської продукції, забезпечення стійкості розвитку аграрних соціально-економічних систем.

Не слід забувати, що на фоні зазначених вище напрямів, одним із важливих інструментів забезпечення стабільного розвитку аграрних підприємств основними пріоритетами залишається реалізація внутрішніх чинників забезпечення ефективності виробництва, а саме:

- розробка оптимальної програми виробництва основних видів продукції відповідно до вимог ринку і потреб споживачів з урахуванням внутрішніх можливостей використання наявного ресурсного потенціалу, що дозволить оптимізувати отримання прибутків на одиницю залучених у виробництво земель та інших ресурсів, необхідних для забезпечення розширеного відтворення сільськогосподарського виробництва;

- розробка власної стратегії розвитку з урахуванням досвіду конкретного аграрного підприємства та особливостей його діяльності, реалізація якої забезпечить формування стійкої конкурентної позиції на ринку [4].

Досягнення економічної стійкості сільськогосподарськими підприємствами, безперервність функціонування сучасних сільськогосподарських організацій можливе лише за рахунок грамотного управління значним переліком параметрів, що визначають їх економічну стійкість, а також за умови використання елементів сучасного менеджменту, ефективного маркетингу, досконалого контролінгу, своєчасної реакції на зміни зовнішнього середовища та формування конкурентних стратегій розвитку. Адже, по, перше, в даний час сформовані моделі аграрного виробництва, як правило, не повною мірою виконують свої функції і є розбалансованими, оскільки дозволяють, переважно точково регулювати процеси вирощування виробничого потенціалу окремих суб'єктів господарювання, що дозволяє підвищувати фінансові результати економічної діяльності сільськогосподарської галузі, але не використовуючи всі резерви та можливості модернізації на основі єдності економічних, соціальних та екологічних факторів, що дозволяють задовольнити запити суспільства та потреби в якісному та безпечному продовольстві і сільсько-

господарську сировину, громадські послуги нетоварного характеру, підвищення рівня життя сільського населення.

По-друге, у розпорядженні сільськогосподарських підприємств є ресурси та можливості щодо здійснення управлінських маніпуляцій, які здатні суттєво скоротити негативний вплив перерахованих вище та інших загроз, але все залежить від інструментарію та механізмів, що використовуються власниками та менеджментом аграрних підприємств. Так, для того щоб забезпечити найбільшу ефективність у процесі забезпечення стабільності аграрних підприємств, всю сукупність перерахованих факторів необхідно розглядати з позиції системного підходу. Саме використання системного підходу для раціоналізації управлінського впливу дозволяє визначити вплив кожного окремого фактору та направити їх на отримання максимальної ефективності від ситуації, що склалася, або мінімізацію потенційної шкоди.

Окремо необхідно зазначити, що в умовах зростаючої конкуренції навіть при застосуванні системного підходу без інноваційної трансформації сільського господарства та розподільчих ланцюгів в агробізнесі неможливо здійснити якісний перехід до інтенсивного розвитку агропромислових підприємств та їх стабільності як у короткій, так і, особливо, в довгостроковій перспективі. Тобто маємо ситуацію, коли проведення корінних перетворень дасть можливість трансформувати вітчизняне сільське господарство та підвищити рівень його конкурентоспроможності з огляду на технологічні бар'єри, що перешкоджають формуванню високого рівня його стабільності. Подолання технологічної відсталості полягає не тільки у модифікації діючих моделей відтворювального процесу в агробізнесі, але й у створенні нових способів управлінського впливу. Також необхідно виходити з того, що основною метою управління аграрного підприємства має бути не стільки забезпечення високої та постійної прибутковості, скільки забезпечення стабільності, безперервності функціонування та розвитку підприємства у довгостроковій перспективі. Таким чином, система управління та забезпечення стабільності аграрного підприємства має включати кілька локальних підсистем:

- інформаційна підсистема — її завдання входить забезпечення менеджменту підприємства інформацією, яка потрібна на прогнозування і оцінки ймовірності виникнення кризових ситуацій. Її джерелами служать внутрішні, зокрема управлінська, інформація підприємства — фінансова, технологічна, кадрова тощо, і зовнішня, маркетингова (у частині мікро — і макросередовища),

- організаційна підсистема, яка спрямована на вирішення таких основних завдань як забезпечення високої гнучкості та швидкості реагування на зміну зовнішніх факторів, адаптація до умов зовнішнього середовища та змін внутрішнього, вибудовування ефективного механізму управління організаційними змінами, тощо,

- фінансова підсистема, яка вирішує такі завдання, як: забезпечення платоспроможності сільськогосподарського підприємства, оскільки саме неплатоспроможність підприємства є основною формальною ознакою кризи на підприємстві та може стати причиною припинення її існування надалі внаслідок процедури банкрутства;

забезпечення діяльності аграрного підприємства фінансовими ресурсами у повному обсязі та з мінімальною вартістю,

- маркетингова підсистема, на яку покладається виконання таких основних завдань як збирання та аналіз ринкової інформації, прогнозування динаміки розвитку ринків; виявлення ринкових загроз; оптимізація асортименту продукції з урахуванням виробничих можливостей та технологічних обмежень підприємства; постійний пошук нових, перспективніших каналів збуту продукції,

- технологічна підсистема, яка спрямована на забезпечення постійної ефективності технологічних процесів, що здійснюються на підприємстві, постійне освоєння та впровадження освоєння інновацій, тощо.

Все це необхідно врахувати і можливо всього цього досягти за допомогою концепції стабільного функціонування та сталого розвитку аграрного підприємства, яка орієнтована на стабільність аграрного підприємства за рахунок раціоналізації ресурсних можливостей та зниження впливу наслідків негативних обставин, що виникають, створення реальних передумов для постійного та системного попередження, нейтралізації та послаблення дії факторів, що породжують нестабільність стану підприємства, а також передбачає: втілення логічно, організаційно, структурно-функціонально, процесно-адаптивно, маркетингово-поведінково, раціонально зовнішню та внутрішню взаємодію компонентів потенціалу підприємства у рамках сформованого процесно-інституційного підходу завдяки впровадженню інноваційних механізмів та інструментарію забезпечення стабільності аграрного підприємства; фокусування та інтеграцію сукупності антикризових модуляційних впливів, що поєднують у собі суб'єкти та об'єкти управління таким чином, щоб організаційно та календарно їх взаємодія була продуктивною та була орієнтована на послаблення протиріч та загроз при різних ступенях (апріорній, латентній, реальній, легальній та катастроф).

ВИСНОВКИ

За результатами аналізу досвіду закордонних держав щодо основних шляхів сталого розвитку аграрного підприємства можна виділити такі: впровадження нових технологій та обладнання, оптимальне використання матеріальних та нематеріальних ресурсів, менеджмент виробничого процесу, оптимальне використання професійних кадрів, збереження екології. Визначено, що перехід на інноваційні засади діяльності можуть сприяти забезпеченню ефективності та стабільності аграрного підприємства. Модернізація виробничо-технічної бази аграрної сфери передбачає освоєння значних фінансових ресурсів, які, з одного боку, обмежені з погляду обсягу, з іншого — мають сприяти покращенню кількісних та якісних параметрів сталого розвитку галузі. Так, активізація інвестиційної діяльності дозволяє створити умови підвищення рівня технічної оснащеності, економічної ефективності сільськогосподарського виробництва на основі вдосконалення складу та структури основних засобів, та, зрештою, забезпечення виконання економічного імперативу сталого розвитку.

Актуального значення з огляду на необхідність підвищення стабільності також набуває питання енергоефективності, що передбачає розробку та реалізацію організаційно-економічних та управлінських заходів, спрямованих на створення системи виробництва, яка забезпечує зростаючу віддачу у вигляді кінцевої продукції та найкраще використання біологічного потенціалу рослин та тварин. Одним із напрямів енергозбереження в галузі є розширення галузі використання нетрадиційних відновлюваних джерел, серед яких — сонячна та вітрова енергія, а також застосування біогазових технологій. Крім того, в сьогоdnішніх умовах все більшого поширення набувають управлінські технології підвищення енергоефективності, які перебувають у розробці, впровадженні та сертифікації систем енергетичного менеджменту.

На підставі детального дослідження пропозицій та розробок вітчизняних та зарубіжних науковців було розроблено концепцію стабільного функціонування та сталого розвитку аграрного підприємства, яка орієнтована на стабільність аграрного підприємства за рахунок раціоналізації ресурсних можливостей та зниження впливу наслідків негативних обставин, що виникають, створення реальних передумов для постійного та системного попередження, нейтралізації та послаблення дії факторів, що породжують нестабільність стану підприємства. Застосування такого підходу до стабільного функціонування та розвитку сільськогосподарського підприємства дозволять:

- 1) систематизувати виробничо-фінансову та комерційну діяльність, врахувати позитивні та негативні фактори, що впливають на стійкість, упорядкувати прийняті управлінські рішення;
- 2) виявити недоліки у відтворювальному процесі, а також наявні та потенційні резерви підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва;
- 3) розробити систему заходів, спрямованих на вдосконалення відтворювальної діяльності з метою досягнення розширеного типу відтворення та збереження його протягом тривалого часу незалежно від життєвого циклу підприємства;
- 4) перейти від ідеології хаотичного досягнення результатів до розуміння необхідності сталості розвитку підприємства на основі постійного вдосконалення відтворювальної діяльності.

Література:

1. Удовиченко, М.О. (2023), "Теоретичні аспекти економічної стійкості сільськогосподарських підприємств", режим доступу: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/3.2/149.pdf> (дата звернення 12.03.2025)
2. Мазур, К.В., Кубай, О.Г. (2020), Менеджмент аграрного підприємства: навч. посібник. Вінниця: ТВОРИ, 284 с.
3. Германюк, Н.В. (2017), "Інноваційний розвиток та управління в аграрному секторі України", Східна Європа: економіка, бізнес та управління, № 4 (09). с. 37-41.
4. Добрунік, Т.П. (2023), "Економічна ефективність аграрних підприємств як основа забезпечення їх стало-

го розвитку", режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3610/1/%83.pdf> (дата звернення 22.11.2024).

References:

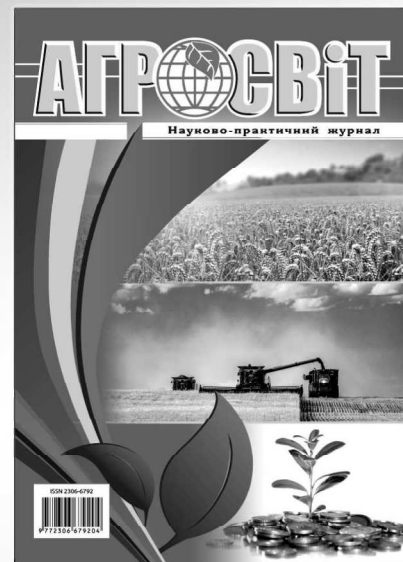
1. Udovichenko, M.O. (2023), "Theoretical aspects of economic sustainability of agricultural enterprises", available at: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/3.2/149.pdf> (Accessed 12 March 2025)
2. Mazur, K.V. and Kubay, O.G. (2020), Menedzhment ahrarnoho pidpryyemstva: navch. Posibnyk [Management of an agricultural enterprise: a textbook], TVORY, Vinnytsya, Ukraine.
3. Germaniuk, N.V. (2017), "Innovative development and management in the agricultural sector of Ukraine", Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnya, No. 4 (09), pp. 37—41.
4. Dobrunik, T.P. (2023), "Economic efficiency of agricultural enterprises as a basis for ensuring their sustainable development", available at: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3610/1/%83.pdf> (Accessed 22 November 2024).

Стаття надійшла до редакції 23.05.2025 р.

АГРОСВІТ

<https://nauka.com.ua>

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292